

SZAKIRODALOM.

Id. Szinnyei József. *Az első magyar bibliografus. Székfoglaló értekezés.* Budapest, 1901. 29 l. 8-r. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XVII. kötet. 10. szám).

Az akadémiai értekezések becses gyűjteményében jelent meg az a dolgozat, melylyel id. Szinnyei József akadémiai székét elfoglalta, s melylyel az által a bibliográfiának, hogy úgy mondjuk helyet biztosított az akadémiai jellegű tudományágak között. Ez a jelentősége annak, hogy legelső tudományos testületünk Szinnyeit tagjai sorába választotta s ez egyszersmind buzdításul szolgálhat arra nézve, hogy a komoly alapokon nyugvó s intenzív bibliografiai munkásság elől nincs elzárva a legnagyobb erkölcsi elismerés sem, a mit tudományos téren nálunk el lehet érni.

A székfoglaló értekezéshez méltó tárgyúl kínálkozott Sándor Istvánnak élete, a ki Magyar Könyvesházában először mutatott nálunk a pontos könyvészeti adatok összegyűjtésének tudományos fontosságára. »Egy magyar bibliografia összeállítása száz évvel ezelőtt — írja Szinnyei — nem csekély feladat volt; könyvtáraink rendezetlensége miatt akkor nyomtatott katalogusra, mint ilyen jelenben már csaknem minden nyilvános könyvtárban találunk, gondolni sem lehetett, a Cornides-, Széchenyi- és Teleki-könyvtár katalogusait kivéve, melyek közkézen forogtak. Sok utánjárásba és levelezésbe került a magyar könyvek összeírása, melyek azon időben az idegen nyelvűek közt bizonyosan a legcsekélyebb számban voltak meg bárhol is.« Ime a kor, melyben az első magyar bibliografia létre jő. Szinnyei élénk képet rajzol Sándor István fáradozásairól, a tudósokkal való összeköttetéseiről, szóval a Könyvesház létrejöttének mintegy belső történetét is előadja. A gondos és részben önálló levéltári kutatások alapján írt életréz révén megismerjük Sándor István irodalmi hajlamainak ébredését, első kísérleteit, beható elemzését kapjuk az 1791-ben megindított Sokfélé-nek. De mindez főleg arra szolgál, hogy a Könyvesház keletkezését megérthessük. Valóban egészen természetesnek látszik Szinnyei előadása folytán, hogy a jómódu, művelt lelkű s hazafias érületű Sándor István »igyekezett a magyar irodalmat

minden részletében megismerni s annak ismeretét hazánkban minél inkább terjeszteni. Irodalomtörténetünket addig latinul írták; bibliográfiánk, mely annak alapúl szolgálhatott volna, nem volt, kivéven néhány könyvtárusi jegyzéket, mely korántsem volt alkalmas irodalmunk megismertetésére. Sándort ez indíthatta azon eléggé nem dicsérhető gondolatra, hogy magyar bibliográfiát állítson össze. Már a Sokfélé-ben (III. 1795.), midőn a régi könyvek címzeit felsorolta, azon óhajtságát fejezte ki, vajha a XVIII. századbeli magyar könyvek címzeit is valaki összeállítaná; de miután ez mindeddig nem történt meg, maga fogott hozzá. Ezen szándékában Révai, ki az 1801—1802 éveket Bécsben az ő körében töltötte, bizonyosan megerősítette. Még inkább felbuzdult és tervének kivitelében bátorságot merített a nagy hazafi Széchenyi Ferencz gróf nemes tettéből, ki miután gazdag könyvtára katalógusát elkészíttette — s ebből Sándornak is megküldött egy példányt — alapítója lett a m. nemzeti múzeumi Széchenyi-könyvtárnak.«

Szinnyei értekezésének igen becses része a Könyvesház ismeretése és bírálata. Mert minden kegyelete mellett, a mit az első magyar bibliografus iránt érez, rámutat az első magyar könyvszeti kísérlet sok hiányosságára és kezdetlegességére is. De viszont kiemeli a munka jelességeit is, s ebből a kritikai elemzésből újra meggyőződhetünk arról, hogy a bibliográfia különböző kérdéseiben Szinnyeit mily szilárd alapelvek, helyes érzék és széleskörű tájékozottság vezérlik. Az életrajz beszámol a Könyvesház által keltett hatásról, megismertet Sándor István életének hátralevő részével s igen jellemző végrendeletével s elmondja 1815. márczius 29-én öngyilkosság által történt halálának körülményeit.

Méltó emléke az a szép tanulmány egy már-már feledésbe ment érdekes és hasznos életpályának, melynek adatait Szinnyei valóban nagy szorgalommal és utánjárással gyűjtötte össze s állította be annak a mozgalmas irodalmi korszaknak keretébe, mely többek közt a bibliográfiai törekvések kezdetét is jelenti hazánkban.

—r—ó.

Enchiridion Fontium Historiae Hungarorum. *A magyar történet kútffőinek kézikönyve. A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr megbízásából dr. Angyal Dávid és dr. Mika Sándor közreműködésével szerkesztette dr. Marczali Henrik.* Budapest, Athenaeum, 1902. 8-r. X + 967 l. 13 korona.

E nagyterjedelmű vaskos kötet, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából tanárjelöltek és tanárok használatára készült, azon célból, hogy a hazai történetünk legfontosabb kútffőinek ismertetését foglalja magában. Az anyag a következő főbb fejezetek alá van beosztva: Az Árpádok kora. A vegyes családokból való királyok kora. Az ország megosztásá-